Nr 8

Kulturutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1972: 1 gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1972/73 till ungdoms- och folkbildningsverksamhet jämte motioner.

ÅTTONDE HUVUDTITELN

Ungdoms- och folkbildningsverksamhet

1. **Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet.** Kungl. Maj:t har i propositionen 1972: 1, bilaga 10 (punkt B 46, s. 96—97 i utdrag ur statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 3 januari 1972) föreslagit riksdagen att till Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet för budgetåret 1972/73 anvisa ett anslag av 7 100 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionen 1972: 1043 av herr Fransson m. fl. (c) vari hemställts att riksdagen beslutar dels att till Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1972/73 anvisa ett anslag på 8 200 000 kr. att fördelas enligt de i motionen angivna riktlinjerna, dels att hos Kungl. Maj:t anhålla om en femårsplan för utbyggnaden av det statliga stödet till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet.

Skolöverstyrelsen har för nästa budgetår föreslagit en höjning av anslaget med 1,4 milj. kr., medan Kungl. Maj:ts förslag innebär oförändrad medelsanvisning. Huvuddelen av anslaget disponeras till grundbidrag och rörligt bidrag till de organisationer som av Kungl. Maj:t förklarats berättigade till statsbidrag. Grundbidraget utgör 30 000 kr. per bidragsberättigad organisation medan det för rörligt bidrag tillgängliga beloppet fördelas mellan organisationerna med hänsyn till deras medlemsantal och geografiska spridning, varvid organisationerna tillgodoräknas s. k. vägningstal enligt en i bidragskungörelsen intagen tabell.

Föredragande statsrådet har erinrat om att förändringarna i kommunindelningen medfört att reglerna om vägningstal på grundval av den geografiska spridningen numera ger en något annan effekt på fördelningen av bidraget mellan organisationerna än fallet var då bestämmelserna infördes. Det förutsättes i propositionen att Kungl. Maj:t vid behov kommer att besluta om erforderliga ändringar härvidlag.

I motionen 1972: 1043 erinras om att varje vägningstal enligt bidragsbestämmelserna blir värt en viss summa pengar beroende på den samlade aktiviteten inom organisationerna. En expansion inom *en* organisation går sålunda ut över någon annan, vilket motionärerna betecknar som klart otillfredsställande. De anser att stödet till den centralt bedrivna verksamheten bör utgå med ett fast belopp per vägningstal och med ett minimum av 17 000 kr. per vägningstal. Motionärerna påpekar också att den omständigheten att stödet endast utgår för ett budgetår i sänder gör det omöjligt för organisationerna att göra en mera långsiktig planering av sin verksamhet. Det skulle enligt motionärerna vara ändamålsenligt från såväl ungdomsorganisationernas som statsmakternas synpunkt att upprätta en femårsplan för ökningen av det statliga stödet till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet.

Utskottet

Som framgått av det föregående erhåller de statsbidragsberättigade organisationerna bidrag ur detta anslag var och en i förhållande till det vägningstal den kan tillgodoräkna sig. Hur stort bidrag som kan utgå för varje vägningstal är beroende av summan av de tal organisationerna sammanlagt kan komma upp till. Eftersom anslaget är obetecknat och alltså inte får överskridas innebär bidragskonstruktionen att organisationerna får konkurrera om de tillgängliga anslagsmedlen.

I motionen 1972: 1043 föreslås bl. a. en ändring av bidragssystemet innebärande att bidrag »bör utgå med ett fast belopp per vägningstal med ett minimum av 17 000 per vägningstal». Utskottet som förra året i sitt betänkande nr 12 avstyrkte ett motionsvis framfört yrkande av samma innebörd konstaterar dels att ett bifall till motionärernas förslag beträffande bidragsgrunderna förutsätter en väsentlig anslagshöjning, dels att det föreslagna systemet över huvud taget inte låter sig väl förena med ett anslag som inte får överskridas.

Vad gäller anslagets storlek för nästa budgetår har utskottet vid sin bedömning bl. a. tagit hänsyn till utvecklingen i stort av anslagen till ungdomsorganisationerna. Förra året infördes ett nytt system för stöd till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet och samtidigt skedde en väsentlig anslagshöjning medan i år förslag föreligger om en ökning av stödet till ledarutbildningen med 2 milj. kr. Utskottet anser sig med hänsyn härtill inte böra tillstyrka yrkandet i motionen 1972: 1043 om en höjning av nu förevarande anslag med 1,1 milj. kr. Utskottet ansluter sig till Kungl. Maj:ts förslag om oförändrad medelsanvisning.

Vad beträffar fördelningen av bidraget till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet vill utskottet erinra om att föredragande statsrådet i propositionen uttalat att gällande bestämmelser om vägningstal i förhållande till organisationernas geografiska spridning numera på grund

av förändringarna i kommunindelningen ger en något annan effekt än tidigare. Utskottet vill i anslutning till statsrådets uttalande härom understryka önskvärdheten av att bestämmelserna anpassas efter de nya förhållandena.

I motionen 1972: 1043 har hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om en femårsplan för utbyggnaden av det statliga stödet till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet. Samma yrkande framfördes i en motion förra året, men avstyrktes då av kulturutskottet och avslogs av riksdagen. Utskottet får erinra härom och även om att utskottet tidigare under innevarande session avstyrkt ett yrkande om en femårsplan för anslagsgivningen inom ett annat område (KrU 1972: 7, p. 1). Utskottet anser sig inte beträffande nu förevarande anslag böra föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t göra någon framställning med syfte att binda bidragsgivningen för en längre tid. Utskottet avstyrker alltså motionen också i denna del.

Med hänvisning till de förändringar beträffande anslagets fördelning som får anses aktualiserade, till att utskottet avser att under närmast följande punkt uttala sig för en utredning i fråga om stödet till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet och till att desslikes förslag om förändringar i stödet till ungdomsledarutbildningen är under beredning avstyrker utskottet motionen 1972: 1043 även i vad gäller ändrade grunder för anslagsgivningen.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motionen 1972: 1043 i vad avser ändring av grunderna för fördelning av bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet,
2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1972: 1043, såvitt nu är i fråga, till *Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet* för budgetåret 1972/73 anvisar ett anslag av 7 100 000 kr.,
3. att riksdagen avslår motionen 1972: 1043 i vad avser förslag om en femårsplan för utbyggnaden av det statliga stödet till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet.

2. **Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet.** Kungl. Maj:t har (punkt B 47, s. 97—99) föreslagit riksdagen att till Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 17 500 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1972: 340 av herr Olsson i Kil m. fl. (fp) vari hemställts att riksdagen till Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet för budgetåret 1972/73 under åttonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 19 000 000 kr.,

dels motionen 1972: 1061 av herr Norrby i Gunnarskog m. fl. (c) vari hemställts att riksdagen beslutar angående bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet att detta uppföres som förslagsanslag och att bidragsgivningen skall avse åldersgrupperna 7—25 år,

dels motionen 1972: 1067 av herrar Rydén (fp) och Olsson i Kil (fp) vari hemställts att differentierad bidragsform införes, som innebär att ett bidrag med 10 kr. utgår till sammankomst med 5—14 deltagare, 20 kr. till sammankomst med 15—30 deltagare och 30 kr. till sammankomst med mer än 30 deltagare.

Nuvarande bidragssystem

Gällande bestämmelser angående bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet bygger på beslut av förra årets riksdag (prop. 1971: 32, KrU 1971: 12, rskr 1971: 187). De innebär bl. a. att bidrag utgår i förhållande till antalet genomförda sammankomster. Med sammankomst avses en planerad aktivitet, i vilken deltar minst fem personer i åldern 12—25 år och som omfattar minst en timme. Den som samma dag deltagit i mer än en sammankomst inom samma ungdomsorganisation medräknas vid endast en av dessa sammankomster. Tio kronor per sammankomst är norm för bidragsgivningen. Huvudmän för det lokala stödet är enligt den nya bidragsformen ungdomsorganisationerna.

Bidraget utgår ur förevarande reservationsanslag som för innevarande budgetår är uppfört med 17 500 000 kr. och uppdelat på två anslagsposter, en på högst 4 500 000 kr. till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet och en på högst 13 000 000 kr. till idrottsorganisationernas lokala ungdomsverksamhet.

Vid förra årets riksdagsbehandling av frågan om anslag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet uttalade kulturutskottet bl. a. följande angående anslagets natur och den därmed sammanhängande frågan om storleken av bidraget per sammankomst.

Vid sin bedömning av frågan om anslagets natur har utskottet inte kunnat bortse från att kombinationen förslagsanslag och fast bidragsbelopp per sammankomst rimligen måste förutsätta att man har ett tillförlitligt underlag för beräkningen av vilken medelsåtgång man har att vänta. Utskottet konstaterar att man särskilt beträffande de s. k. övriga organisationerna måste räkna med flera betydande ovisshetsmoment i fråga om medelsåtgången i det av ungdomsrådet föreslagna systemet. Utskottet vill särskilt peka på den omständigheten, att antalet sammankomster och inte antalet deltagare föreslagits ligga till grund för fördelningen av bidrag inom organisationerna.

Utskottet saknar underlag för en bedömning av hur en dylik förändring kan komma att påverka medelsåtgången för »övriga» organisationer. I nuvarande bidragssystem ligger emellertid antalet deltagare per

sammankomst i dessa organisationer genomsnittligt avsevärt över vad som föreslås som minimiantal i det nya systemet. Utskottet kan inte underlåta att konstatera att ett beslut enligt ungdomsrådets linje med ett förslagsanslag och bidrag med 10 kr. per sammankomst kan komma att få till följd att behovet av anslagsmedel högst väsentligt överstiger vad som beräknats i propositionen.

Mot de betänkligheter som det måste inge, att behovet av anslagsmedel under ett förslagsanslag kunde komma att väsentligt överstiga vad som beräknats, måste man — framhöll utskottet — väga risken för att man, om anslaget begränsades till sin storlek, inte uppnådde hela den aktivitetsfrämjande effekt som avsågs med bidragsreformen. Utskottet fann sig i detta läge böra förorda att medelsanvisningen, tills man hade ett säkrare underlag för en bedömning av effekten av det nya bidragssystemet, skedde i form av reservationsanslag. Så snart underlag förelåg för en bedömning av medelsbehovet under det första året i det nya bidragssystemet borde man gå över till förslagsanslag. Utskottet förklarade sig medvetet om att en konsekvens av den intagna ståndpunkten kunde bli att anvisade anslagsmedel — vid hög aktivitet inom organisationerna — inte förslog till bidrag med 10 kr. per sammankomst.

Utskottet uttalade vidare att bidragssystemet borde utformas så att möjlighet fanns till justeringar i bidragsgivningen, så att ingen organisation skulle behöva vidkännas försämringar i förhållande till nuvarande bidrag. Justeringar skulle också vara möjliga för att hindra att beräknade aktivitetsökningar bromsades som en följd av bidragssystemets utformning. Utskottet angav att medel till justeringar bl. a. skulle kunna erhållas genom anvisande av anslag på tilläggsstat.

Utskottet har under hand inhämtat följande upplysningar från skolöverstyrelsen rörande det beräknade utfallet under innevarande budgetår av bidragssystemet.

Sveriges riksidrottsförbund som är huvudman för bidragsgivningen till idrottsrörelsen har för perioden 1.7—30.11.1971 redovisat 829 715 och övriga ungdomsorganisationer 154 782 sammankomster.

En prognos för perioden 1.12.1971—31.5.1972 är mycket svår att göra bl. a. därför att bidragsformen är totalt förändrad i förhållande till tidigare. Detta medför informations- och kommunikationsproblem i organisationerna och man behöver självfallet bättre underlag för att kunna göra en realistisk bedömning.

Överstyrelsen vill med hänsyn till ovanstående göra följande bedömning.

Idrottsrörelsen torde redovisa lika många sammankomster för perioden 1.12.1971—31.5.1972, d. v. s. ca 850 000. Sveriges riksidrottsförbund har erfarenhetsmässigt redovisat något lägre aktivitet under våren men då andra redovisningsperioden för budgetåret 1971/72 omfattar sex månader mot fem månader föregående period bör man denna gång uppnå samma antal sammankomster som under hösten.

Beträffande övriga ungdomsorganisationer uppskattar överstyrelsen

att man kommer att redovisa en 50 % ökning av antalet sammankomster i förhållande till första redovisningsperioden vilket motsvarar totalt ca 235 000 sammankomster för denna tidsperiod och sammanlagt ca 390 000 för hela verksamhetsåret. Enligt överstyrelsens uppfattning beror den lägre aktivitetsredovisningen bland övriga ungdomsorganisationer på att man saknar resurser för en effektiv fältorganisation liknande den som bl. a. Sveriges riksidrottsförbund kan uppvisa bl. a. genom de i distrikten utplacerade idrottskonsulenterna. Som helhet betraktat motsvarar den redovisade verksamheten på intet sätt den totala aktiviteten men i organisationer som i stor utsträckning bygger sin verksamhet på frivilliga ledarinsatser är det naturligt att det tar tid innan informationen tränger igenom.

Om skolöverstyrelsens bedömning av verksamhetens omfattning innevarande budgetår visar sig riktig kommer anslagets uppdelning på två poster att innebära att idrottsrörelsen vid slutrekvisitionen får ett betydligt lägre belopp än tio kronor per sammankomst medan övriga ungdomsorganisationer får tio kronor.

Överstyrelsen har av Kungl. Maj:t den 7.9.1971 anmodats att, om så visar sig erforderligt, till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till justering i bidragsgivningen till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet.

Överstyrelsen avser att i samråd med statens ungdomsråd och i kontakt med ungdomsorganisationerna utvärdera erfarenheterna av det nya bidragssystemet.

Motionerna

I motionen 1972: 340 framhålles att den omständigheten att förevarande anslag har förslagsanslags natur innebär att målsättningen att bidrag skall utgå med 10 kr. per sammankomst kan uppnås endast under förutsättning att antalet bidragsberättigade sammankomster understiger 1 750 000. Motionärerna påpekar också att ett anslag, som när man passerat ett visst antal sammankomster blir relativt sett mindre ju större aktivitet som uppnås, knappast kan fungera som stimulans och uttalar att förslaget om oförändrad medelsanvisning innebär att man i praktiken är beredd att lämna målsättningen om ett bidrag av 10 kr. per sammankomst.

Förevarande anslag är uppdelat på två anslagsposter, en till idrottsorganisationerna och en till ungdomsorganisationerna. I motionen 1972: 1061 anföres att denna uppdelning skulle kunna slopas om anslaget fick förslagsanslags natur. Detta skulle innebära en fördel för organisationerna. Motionärerna finner det vidare oriktigt att den ungdomsverksamhet som bedrives i åldersgrupperna under 12 år inte är bidragsgrundande.

Den nuvarande bidragskonstruktionen med högst 10 kr. per sammankomst oavsett antalet deltagare innebär en försämring av stödet till den

verksamhet som i dag har det största antalet deltagare, nämligen idrottsrörelsen, uttalas det i motionen 1972: 1067. Motionärerna framhåller att man inom idrottsrörelsen i stor utsträckning arbetar med grupper med betydligt större deltagarantal än det minimiantal av fem som förutsatts i nuvarande bidragssystem. Motionärerna finner det synnerligen angeläget med en differentiering av bidraget.

Utskottet

Det nya system för bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet som infördes förra året har till syfte att vara allmänt aktivitetsfrämjande. Detta understryks av att antalet sammankomster och inte antalet deltagare ligger till grund för fördelningen av bidrag till respektive organisationer ur de båda poster, den ena för ungdomsorganisationerna och den andra för idrottsorganisationerna, vari anslaget är uppdelat. Bidrag utgår med 10 kr. för varje sammankomst med minst fem deltagare i åldern 12—25 år, dock med den begränsningen att bidraget, om tillgängliga anslagsmedel inte förslår till utbetalning av 10 kr. per sammankomst, skall reduceras med vad som behövs för att det tillgängliga beloppet inte skall överskridas.

I sin anslagsframställning för budgetåret 1972/73 har skolöverstyrelsen uppskattat ökningen av antalet sammankomster till ca 150 000 och därför föreslagit en höjning av anslaget med 1,5 milj. kr. till totalt 19 milj. kr. I propositionen föreslås att anslaget uppföres med oförändrat belopp med hänsyn till att närmare erfarenheter av medelsbehovet efter införandet av de nya bidragsreglerna bör avvaktas.

I motionerna 1972: 340, 1972: 1061 och 1972: 1067 riktas bestämda invändningar mot den bidragskonstruktion som beslöts förra året. Samtliga motionärer anser att anslaget bör ha förslagsanslags natur. I motionen 1972: 340 yrkas en höjning av anslagsbeloppet till 19 milj. kr. medan i motionen 1972: 1061 föreslås att bidragsgivningen skall avse även åldersgrupperna 7—11 år och i motionen 1972: 1067 att bidrag skall utgå med olika belopp — 10, 20 resp. 30 kr. — beroende på antalet deltagare i sammankomsten.

När utskottet förra året övervägde bidragssystemets konstruktion, var utskottet medvetet om att Kungl. Maj:ts förslag om att anslaget skulle ha reservationsanslags och inte förslagsanslags natur kunde medföra inte önskvärda konsekvenser. Principen att bidrag skulle utgå med 10 kr. per sammankomst kunde bli omöjlig att tillämpa med påföljd att den aktivitetsfrämjande effekten inte blev den man tänkt sig. Uppdelningen av anslaget på två poster, en för vardera huvudgruppen av organisationer, kunde också få olämpliga konsekvenser.

Något säkert underlag för en bedömning av hur det nya bidragssystemet fungerar kan man väl ännu inte ha, men det siffermaterial skol-

överstyrelsen under hand redovisat beträffande antalet sammankomster under de fem första månaderna av budgetåret pekar i riktning mot att de farhågor man hade förra året kan komma att bli besannade och gör det i varje fall angeläget att resultatet av bidragsgivningen under det första året snarast klarlägges. En utvärdering av systemet bör göras, innefattande även en granskning av hur de nya bidragsreglerna tillämpats av organisationerna. Den omständigheten att det onekligen finns skäl att befara att bidragsnormen 10 kr. per sammankomst i år inte kommer att uppnås över hela fältet och även de synpunkter som i övrigt anförts i motionerna gör alltså att utskottet anser att det finns anledning att se över systemet i dess helhet med sikte på en sådan justering att överensstämmelse uppnås mellan målsättningen och det praktiska utfallet. Man bör eftersträva ett system som helt igenom har en aktivitetsfrämjande effekt och som är enhetligt för de båda grupperna av organisationer. Översynen bör göras skyndsamt så att dess resultat och de förslag detta föranleder kan föreläggas nästa års riksdag. Utskottet förordar att riksdagen i anledning av motionerna 1972: 340, 1972: 1061 och 1972: 1067 hos Kungl Maj:t begär den nu angivna översynen. Då resultatet av densamma förutsatts böra föreligga redan vid nästa års riksdag anser sig utskottet inte nu böra föreslå någon ändring av anslagets natur. Utskottet avstyrker alltså yrkandena härom i motionerna 1972: 340 och 1972: 1061. Inte heller finner utskottet skäl att nu föreslå riksdagen någon ändring i övrigt i själva bidragssystemet. Utskottet avstyrker därför också yrkandet i motionen 1972: 1061 om att bidragsgivningen skall utsträckas till att avse också åldersgrupperna 7—11 år och likaså yrkandet i motionen 1972: 1067 om differentierade bidragsbelopp.

Vad angår anslagets storlek anser sig utskottet med hänsyn både till budgetläget och till den översyn av bidragssystemet som utskottet föreslagit böra biträda Kungl. Maj:ts förslag om oförändrad medelsanvisning.

Utskottet vill emellertid samtidigt erinra om att utskottet förra året förklarade sig anse att det bidragssystem, till vars principer riksdagen då hade att ta ställning, borde utformas så att möjlighet fanns till justeringar i bidragsgivningen, så att ingen organisation skulle behöva vidkännas försämringar i förhållande till tidigare bidrag. Justeringar skulle också vara möjliga för att hindra att beräknade aktivitetsökningar bromsades som en följd av bidragssystemets utformning. Utskottet som inte hade tillfälle att närmare diskutera hur frågan om dylika justeringar tekniskt skulle lösas pekade på att uppdelningen av medelstilldelningen på två beslutstillfällen borde ge vissa justeringsmöjligheter. Som en annan justeringsmöjlighet nämnde utskottet anvisande av medel på tilläggsstat. På förslag av utskottet beslöt riksdagen att justeringar i bidragsgivningen till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet skall kunna göras i enlighet med vad utskottet förordat. Med hänvisning till

detta beslut av riksdagen och mot bakgrund av den erfarenhet som hittills vunnits av det nya systemet vill utskottet betona värdet av de möjligheter att justera bidragsgivningen som föreligger.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen i anledning av motionerna 1972: 340, 1972: 1061 och 1972: 1067, förstnämnda motion i vad avser den anslagstekniska naturen av för nästa budgetår ifrågakommande medelsanvisning till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om skyndsam översyn i enlighet med vad utskottet anfört av nu gällande system för bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet,
2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1972: 340, såvitt nu är i fråga, till *Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 17 500 000 kr.

3. **Bidrag till ungdomsledarutbildning.** Kungl. Maj:t har (punkt B 48, s. 100—103) föreslagit riksdagen att till Bidrag till ungdomsledarutbildning för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 7 100 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionen 1972: 1048 av fru Hjelm-Wallén m. fl. (s) vari hemställts att riksdagen dels bifaller Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1972: 1, bil. 10, p. B 48, om att som bidrag till ungdomsledarutbildning för budgetåret 1972/73 anvisa 7 100 000 kr., dels hos Kungl. Maj:t begär att fördelningen av nämnda anslag skall ske enligt de normer som redovisats i motionen och som närmare preciserats i statens ungdomsråds förslag angående stöd till ungdomsorganisationernas ledarutbildning.

I propositionen redovisas bl. a. att statens ungdomsråd i skrivelse den 30 november 1971 lagt fram förslag om en ny utformning av grunderna för statens stöd till ungdomsorganisationernas ledarutbildning. Förslaget bygger på ett betänkande som utarbetats av en särskild arbetsgrupp inom rådet. Över betänkandet har ungdomsrådet inhämtat yttranden från olika myndigheter och organisationer. Föredragande statsrådet har i propositionen konstaterat att rådets förslag principiellt och praktiskt innebär en mycket betydande omläggning av bidraget till ungdomsledarutbildningen. Statsrådet har funnit ytterligare beredning erforderlig innan ställning kan tas till förslaget i dess helhet. Även om en detaljerad genomgång av ungdomsrådets förslag inte kunnat ske före framläggandet av statsverkspropositionen har det dock befunnits angeläget att med anledning av förslaget ta upp två väsentliga synpunkter på ledarstödet. I propositionen föreslås att man vid fördelningen av bidrag, i motsats till

vad som hittills varit fallet, skall ta hänsyn även till medlemmar i åldersgruppen 7—11 år. För att täcka det härigenom ökade medelsbehovet och för att därutöver möjliggöra en allmän förbättring av ungdomsledarstödet föreslås en anslagsökning med 2 milj. kr.

Utskottet

Av propositionen framgår att ungdomsrådets förslag om ändrade regler för stöd till ungdomsorganisationernas ledarutbildning inte före statsverkspropositionens framläggande hunnit beredas i vanlig ordning inom departementen. Emellertid har ändå vissa av ungdomsrådets synpunkter beaktats och lett till förslag om en värdefull anslagshöjning och om att hänsyn vid bidragsgivningen skall tas även till åldersgruppen 7—11 år. Rådets förslag i övrigt kommer att ytterligare övervägas av Kungl. Maj:t.

Utskottet som erinrar om sina under de båda närmast föregående punkterna gjorda uttalanden om behovet av översyn i vissa hänseenden av nuvarande bestämmelser för stöd till ungdomsorganisationerna, anser att resultatet av nyssnämnda, i propositionen förutsatta ytterligare överväganden bör avvaktas, innan riksdagen tar någon ståndpunkt till de ytterligare frågor som ungdomsrådet aktualiserat i sitt förslag. Utskottet avstyrker därför yrkandet i motionen 1972: 1048 om ändring — utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit — av gällande grunder för statsbidrag till ungdomsorganisationernas ledarutbildning. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag om anvisande för nästa budgetår av ett belopp av 7,1 milj. kr., vilket föreslagits även i motionen 1972: 1048.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motionen 1972: 1048 i vad avser ändring utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit av gällande normer för stöd till ungdomsorganisationernas ledarutbildning,
2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1972: 1048 såvitt nu är i fråga till *Bidrag till ungdomsledarutbildning* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 7 100 000 kr.

4. **Statens ungdomsråd.** Kungl. Maj:t har (punkt B 49, s. 103—104) föreslagit riksdagen att till Statens ungdomsråd för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 900 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1972: 488 av fru Kristensson m. fl. (m) vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av bilaga 10 till statsverkspropositionen under punkten B 49 beslutar avslå det för budgetåret 1972/73 föreslagna reservationsanslaget till statens ungdomsråd om 900 000 kr.,

dels motionen 1972: 1041 av fröken Eliasson m. fl. (c) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om en utredning om förändring av instruktionerna för skolöverstyrelsen och statens ungdomsråd i syfte att föra över skolöverstyrelsens uppgifter vad gäller det statliga stödet till ungdomsorganisationerna till statens ungdomsråd, om att denna övergång sker snarast möjligt samt om att ungdomsfrågorna i avvaktan på utredningens resultat handlägges av skolöverstyrelsen enligt nuvarande ordning,

dels motionen 1972: 1045 av herr Gustavsson i Nässjö m. fl. (s) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om förändring av gällande instruktioner för skolöverstyrelsen och statens ungdomsråd i syfte att föra över skolöverstyrelsens uppgifter vad gäller de statliga bidragen till ungdomsverksamheten till statens ungdomsråd från den 1 juli 1972.

Propositionen

Statens ungdomsråd har till uppgift att inom ramen för samhällets kultur- och fritidspolitik främja ungdomens sociala och personliga utveckling. Särskilt skall rådet som planerings- och utredningsorgan handlägga och utreda frågor om samhällets stöd till ungdomsorganisationerna och om samhälleliga åtgärder för att bl. a. tillgodose ungdomens möjligheter till fritidsverksamhet. Rådet skall vidare bedriva försöksverksamhet i frågor av central betydelse för ungdomsarbetet samt förmedla information i ungdomsfrågor. Rådet erhöll sin nuvarande organisation den 1 januari 1970.

Föredragande statsrådet har i propositionen uttalat att ungdomsrådet efter sin omorganisation i hög grad vidgat sitt arbetsfält. Flera utredningar har genomförts och rådet har därjämte visat sig ha en väsentlig uppgift som samordnings- och informationsorgan i ungdomsfrågor. Med hänsyn till att en betydande reservation uppkommit under förevarande anslag — ca 1,2 milj. kr. — anser statsrådet att en fortsatt utveckling av rådets arbete skall vara möjlig även med en viss begränsning av anslaget för nästa budgetår. Anslaget föreslås uppfört med 900 000 kr. vilket innebär en sänkning med 300 000 kr.

I statsverkspropositionen har under anslaget VIII: D 1 Skolöverstyrelsen (s. 166—178) redovisats ett av skolöverstyrelsen framlagt förslag till vissa ändringar av överstyrelsens organisation innebärande bl. a. sammanförande av undervisningsfrågorna för ungdomsskolan till en för grundskolan och gymnasieskolan gemensam undervisningsavdelning. Departementschefen har biträtt förslaget i denna del och samtidigt uttalat att även frågorna rörande ungdoms- och fritidsverksamhet, som nu behandlas av den fristående folkbildningsbyrån, bör föras över till undervisningsavdelningen för skolan.

Motionerna

Till stöd för det i motionen 1972: 488 framförda förslaget om avslag å Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av anslag till statens ungdomsråd har i motionen uttalats att ungdomsrådet är en byråkratisk mellaninstans som endast i begränsad omfattning kan påverkas av ungdomsorganisationerna. Rådet fyller enligt motionärerna inte någon meningsfull uppgift och dess verksamhet bör därför upphöra från och med årsskiftet 1972/73.

I motionen 1972: 1041 har erinrats om att såväl skolöverstyrelsen som statens ungdomsråd handlägger ungdomsfrågor. Enligt motionärernas mening föreligger det risk för dubbelarbete. En samordning av de statliga aktiviteterna på ungdoms- och fritidsområdet skulle vara till gagn för både samhället och ungdomsorganisationerna. Motionärerna har erinrat om att statens ungdomsråd föreslagit en skyndsam utredning av frågan om en ökad samordning av ungdomsfrågorna och för egen del framhållit att en sådan utredning bör komma till stånd snarast och att man, intill dess att utredningens förslag föreligger, bör underlåta att göra någon genomgripande förändring i handläggningen av ungdomsfrågorna. Motionärerna har med sistnämnda uttalande åsyftat det förut redovisade uttalandet i statsverkspropositionen om ett överflyttande inom skolöverstyrelsen av handläggningen av ungdoms- och fritidsfrågor från folkbildningsbyrån till undervisningsavdelningen för skolan.

Även i motionen 1972: 1045 har framförts invändningar mot nuvarande uppdelning av handläggningen av ungdomsfrågorna på två olika statliga organ. Motionärerna anser att statens ungdomsråd med endast smärre justeringar av sin nuvarande organisation bör kunna överta de uppgifter som åvilar ungdomsenheten inom skolöverstyrelsens folkbildningsbyrå och att detta bör kunna ske redan den 1 juli 1972. I motsats till vad som är fallet i motionen 1972: 1041 yrkas sålunda i nu förevarande motion inte någon utredning av frågan utan att beslut nu fattas om överförande av nämnda arbetsuppgifter.

Yttranden över motionerna 1972: 1041 och 1972: 1045

Utskottet har inhämtat yttranden över motionerna 1972: 1041 och 1972: 1045 från *skolöverstyrelsen* och *statens ungdomsråd*. Vad först gäller ungdomsfrågornas handläggning inom skolöverstyrelsen har *överstyrelsen* anfört följande.

Den omorganisation av skolöverstyrelsen som träder i kraft 1.7.1972 torde knappast komma att innebära någon ändring när det gäller ungdomsfrågornas handläggning på den byrå, som svarar för frågorna om fritt och frivilligt folkbildningsarbete. Departementschefen har visserligen uttalat att en sådan ändring bör övervägas, men då överstyrelsen i det fortsatta organisationsarbetet funnit att det skulle medföra avse-

värda olägenheter i flera avseenden att flytta handläggningen av dessa frågor från den byrå som f. n. svarar för ungdomsfrågorna, avser överstyrelsen att hos statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet anmäla att den förordade ändringen ej behöver vidtagas. Det bör antecknas att denna fråga ej torde vara av den arten att den behöver underställas riksdagen.

Överstyrelsen har vidare i fråga om den i motionen 1972: 1041 föreslagna utredningen anfört följande.

Enligt överstyrelsens mening är en förutsättningslös utredning av samordnings- och tillsynsfrågorna på ungdomsområdet av värde, även om olika synpunkter kan framföras när det gäller tiden för och omfattningen av en sådan utredning. Det synes t. ex. vara av intresse för utredningen att invänta ytterligare erfarenheter av ungdomsrådets nuvarande organisation bl. a. därför att vissa svårigheter kan vara förbundna med att knyta tillsyns- och kontrollfunktioner till en organisationsform av rådets nuvarande typ.

I sammanhanget vill överstyrelsen vidare erinra om att ämbetsverket i skrivelse till utbildningsdepartementet 1.12.1971 föreslagit att frågan om ämbetsverkets framtida arbetsuppgifter och organisation blir föremål för utredning samt att därvid bl. a. skolans samverkan med ungdoms- och fritidsfrågorna bör prövas. Statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet har anslutit sig till tanken på den föreslagna utredningen.

Överstyrelsen har sålunda redan i annat sammanhang föreslagit att förevarande frågor beaktas i en kommande utredning. Med hänsyn därtill och till vad i övrigt ovan anförts hemställer överstyrelsen att förevarande motioner inte nu föranleder någon riksdagens åtgärd.

Statens ungdomsråd har i sitt remissyttrande erinrat om att rådet i annat sammanhang föreslagit en skyndsam utredning i syfte att åstadkomma en ökad samordning av ungdomsfrågorna. I ett dylikt sammanhang borde enligt rådets mening också möjligheten prövas att föra samman de uppgifter statens ungdomsråd f. n. har med uppgiften att handha tillsynen av de statliga anslagen till ungdomsorganisationernas verksamhet. Rådet anser att den enhet inom skolöverstyrelsen som nu handhar ungdomsfrågorna i avvaktan på resultatet av utredningen bör fortsätta att handlägga dessa.

På anmodan av kulturutskottet har *utbildningsutskottet* avgivit yttrande över motionerna 1972: 1041 och 1972: 1045 (UbU 1972: 1 y). Utbildningsutskottet har anfört bl. a. följande.

Utbildningsutskottet anser sig kunna utgå från att de i förevarande motioner aktualiserade samordningsfrågorna kommer att prövas utan att riksdagen särskilt begär det. Utskottet delar uppfattningen att en samordning skulle vara av värde men anser att hithörande frågor bör prövas på ett förutsättningslöst och allsidigt sätt och är därför f. n. inte berett ta ställning till i motionerna föreslaget överförande till statens ungdomsråd.

Vad därefter gäller frågan om skolöverstyrelsens handläggning av

ungdomsfrågorna i avvaktan på resultatet av den förutskickade översynen har i motionen 1972: 1041 framställts yrkande om att de skall behandlas enligt nuvarande ordning. Uttalande av samma innebörd har gjorts i motionen 1972: 1045. Med hänsyn till vad skolöverstyrelsen i denna fråga anfört i sitt remissyttrande över motionerna påkallar enligt utskottets mening motionärernas förslag i denna del inte någon riksdagens åtgärd.

Utskottet

I likhet med föredragande statsrådet anser utskottet att statens ungdomsråd visat sig ha en väsentlig uppgift som samordnings- och informationsorgan i ungdomsfrågor. Härav följer att utskottet inte kan ansluta sig till det i motionen 1972: 488 framställda förslaget om rådets avskaffande. Medel bör alltså anvisas för rådets fortsatta verksamhet och utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag att för ändamålet för nästa budgetår anvisas 900 000 kr.

Vad angår den fråga om samordning av handläggningen av ungdomsfrågorna som aktualiserats i motionerna 1972: 1041 och 1972: 1045 har utbildningsutskottet uttalat att en samordning skulle vara värdefull, men att frågan härom bör prövas förutsättningslöst och allsidigt. Nämnda utskott har därför inte velat f. n. ta ställning i sak till det motionsvis framförda förslaget om överförande av vissa uppgifter från skolöverstyrelsen till statens ungdomsråd.

Även kulturutskottet anser att en utredning bör komma till stånd och att den bör göras förutsättningslöst. Utskottet som härmed tagit ställning såväl till motionen 1972: 1045 som till de två första punkterna i hemställan i motionen 1972: 1041 anser att riksdagen som sin mening bör ge till känna för Kungl. Maj:t vad utskottet anfört i denna fråga.

Av skolöverstyrelsens yttrande över motionerna 1972: 1041 och 1972: 1045 framgår att överstyrelsen numera räknar med att ungdomsfrågorna inte skall inom överstyrelsen flyttas från den byrå som f. n. handlägger dem till undervisningsavdelningen för skolan. Något uttalande av riksdagen i denna fråga anser utskottet inte påkallat och motionen 1972: 1041 avstyrkes därför i denna del.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1972: 488 till *Statens ungdomsråd* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 900 000 kr.,
2. att riksdagen i anledning av motionerna 1972: 1041 och 1972: 1045, förstnämnda motion såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ger till känna vad utskottet anfört angående utredning om en samordning av handläggningen av ungdomsfrågorna,
3. att riksdagen avslår motionen 1972: 1041 i vad avser ungdomsfrågornas handläggning inom skolöverstyrelsen.

5. **Bidrag till hemgårdsrörelsen.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt B 50, s. 105) och hemställer

att riksdagen till *Bidrag till hemgårdsrörelsen* för budgetåret 1972/73 anvisar ett anslag av 225 000 kr.

6. **Bidrag till folkbibliotek.** Kungl. Maj:t har (punkt B 51, s. 105—109) föreslagit riksdagen att till Bidrag till folkbibliotek för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 6 324 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionen 1972: 1075 av herr Sundman (c) och fröken Eliasson (c) vari hemställts att riksdagen till Bidrag till folkbibliotek anvisar ett reservationsanslag av 7 324 000 kr.

Från och med budgetåret 1965/66, då det tidigare allmänna bidraget till folkbiblioteksverksamheten upphörde, har ur förevarande anslag utgått stöd till bl. a. folkbibliotekens utvecklingsverksamhet. Hittills har 25 kommuner kommit i åtnjutande av dylikt stöd. Vid utgången av år 1971 har elva av dem avslutat den femåriga utvecklingsperiod, under vilken statsbidrag förutsatts skola utgå till dem. I propositionen räknas inte med någon utökning av det antal kommuner till vilka detta stöd utgår. Då samtidigt nu utgående bidrag till vissa kommuner enligt de tillämpade bestämmelserna kommer att upphöra eller minska frigörs vissa bidragsmedel, varigenom möjligheterna att stödja olika lokala initiativ ökar. I propositionen beräknas att ca 1 milj. kr. kommer att bli tillgängliga för olika punktinsatser. Inom den ramen beräknas utrymme bli tillgängligt för visst stöd till bl. a. biblioteksverksamhet inom glesbygdsområden, i första hand genom bokbussar, och för bokförsörjningen bland invandrare. Beträffande övriga utgiftsändamål under anslaget hänvisas till propositionen.

I motionen 1972: 1075 beklagas att systemet med utvecklingsbidrag, som betecknas som ett effektivt och betydelsefullt stöd till folkbiblioteksverksamheten, avvecklas av finansiella skäl. Motionärerna uttalar vidare att det belopp, som nästa budgetår kommer att bli tillgängligt för olika punktinsatser, inte kommer att uppgå till omkring 1 milj. kr., som beräknats i propositionen, utan endast till 863 000 kr. Motionärerna pekar på en rad olika ändamål där punktinsatser behövs bl. a. anskaffande av bokbussar för glesbygdsområdens bokförsörjning, tillgodoseende av invandrarnas och vuxenundervisningens behov av böcker m. m.

Utskottet

Utskottet anser sig av ekonomiska och även andra skäl böra biträda den ståndpunkt departementschefen intagit i fråga om bidragen till

folkbibliotekens utvecklingsverksamhet, nämligen att några nya dylika bidrag inte skall börja utgå under nästa budgetår. Som departementschefen framhållit är avsikten att erfarenheterna av utvecklingsverksamheten bl. a. genom den utvärdering som sker i skolöverstyrelsen skall komma folkbiblioteksväsendet i dess helhet till godo. En följd av att nya utvecklingsbidrag inte avses bli beviljade är att vissa medel kommer att frigöras för punktinsatser, vilket utskottet anser värdefullt. Utskottet anser sig inte kunna tillstyrka yrkandet i motionen 1972: 1075 om en anslagshöjning för detta ändamål med 1 milj. kr. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1972: 1075 till *Bidrag till folkbibliotek* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 6 324 000 kr.

7. **Bidrag till föreläsningsverksamhet m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt B 52, s. 109—110) förslagit riksdagen att till Bidrag till föreläsningsverksamhet m. m. för budgetåret 1972/73 anvisa ett anslag av 2 490 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionen 1972: 1058 av herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c) och Börjesson i Falköping (c) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att statsbidrag skall utgå för hela rese- och traktamentskostnaden för föreläsare vid resor inom landet.

Som centralt organ för föreläsningar, till vilka bidrag utgår ur förevarande anslag, fungerar Folkbildningsorganisationernas föreläsningsbyrå, som svarar för förmedling av föreläsningar och som fastställer och utbetalar ersättningarna till föreläsarna. I motionen 1972: 1058 uttalas att gällande bestämmelser innebär att rese- och traktamentskostnader ersätts med sammanlagt högst 125 kr. per föreläsningstimme, vilket motionärerna finner vara en felaktig restriktion.

Utskottet

Med anledning av motionen 1972: 1058 får utskottet först erinra om att anslaget är obetecknat och att en ökning av kostnaderna för ett av ändamålen under anslaget därför automatiskt medför minskat utrymme för utgifter för andra ändamål. Den bestämmelse motionärerna angivit medför säkerligen en del svårigheter som dock i någon utsträckning bör kunna undvikas genom organisatoriska åtgärder, exempelvis samordning av flera föreläsningar av samme föreläsare. Utskottet har förståelse för motionärernas önskemål om gynnsammaste möjliga betingelser för

den föreläsningsverksamhet som erhåller bidrag ur anslaget men anser sig inte böra biträda yrkandet i motionen. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer

1. att riksdagen till *Bidrag till föreläsningsverksamhet m. m.* för budgetåret 1972/73 anvisar ett anslag av 2 490 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motionen 1972: 1058.

8. **Bidrag till speciella folkbildningsåtgärder.** Kungl. Maj:t har (punkt B 53, s. 111) föreslagit riksdagen att till Bidrag till speciella folkbildningsåtgärder för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kr.

Ur detta anslag utgår — förutom medel till kurs- och konferensverksamhet av mera speciell natur, till försöksverksamhet och undersökningar inom folkbildningsarbetet och till visst utvecklingsarbete — bidrag till tidskrifterna Folkbildningsarbetet, Studiekamraten, Samefolket, Zigenaren samt till en taltidning för kulturinformation för blinda.

Utskottet

Utskottet har ingen erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, vilket innebär oförändrad medelsanvisning, men anser att det vid den kommande bedömningen av medelsbehovet för budgetåret 1973/74 finns anledning att med hänsyn till det stöd som utgår ur anslaget Tidskriftsstöd särskilt överväga vilka tidskrifter som bör erhålla stöd ur förevarande anslag. Utskottet hemställer

att riksdagen till *Bidrag till speciella folkbildningsåtgärder* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 500 000 kr.

9. **Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.** Kungl. Maj:t har (punkt B 54, s. 111—112) föreslagit riksdagen att till Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 1 511 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1972: 343 av herr Wiklund i Stockholm m. fl. (fp, c och m) vari hemställts att riksdagen under reservationsanslaget Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning för budgetåret 1972/73 anvisar 100 000 kr. utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit,

dels motionen 1972: 683 av herr Westberg i Ljusdal m. fl. (fp) i vad avser hemställan att riksdagen beslutar att höja det nu utgående bidraget till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning med 261 000 kr. till sammanlagt 1 772 000 kr.

Skolöverstyrelsen har i sin anslagsframställning för nästa budgetår föreslagit en anslagshöjning med 261 000 kr., varav 61 000 kr. för kostnadsstegringar, 100 000 kr. för intensifiering av kurs- och konferensverksamheten och 100 000 kr. för intensifiering av publicerings- och föreläsningsverksamheten. Kungl. Maj:ts förslag innebär oförändrad medelsanvisning.

I motionen 1972: 343 framhålles att upplysningsverksamheten spelar en central roll i samhällets alkoholpolitik. Motionärerna finner det förvånande att samhället hittills satsat så litet på denna verksamhet i jämförelse med andra åtgärder på alkoholpolitikens område och uttalar att Centralförbundet vid oförändrad bidragsnivå måste möta de automatiska utgiftsstegringarna med en nedskärning av verksamheten. Motionärerna anser en anslagshöjning nödvändig men har av hänsyn till andra angelägna behov sett sig nödsakade att begränsa sitt förslag härom till att avse 100 000 kr.

Yrkandet i motionen 1972: 683 överensstämmer i vad gäller storleken av nu förevarande anslag med det förslag som skolöverstyrelsen lagt fram. Motionärerna har framhållit bl. a. att tungt vägande samhällsekonomiska skäl kan anföras för att man bör ägna större uppmärksamhet än nu åt kampen mot användningen av s. k. bruksgifter. Allvarligast är dock att många människor bryts ner och får sin framtid förstörd som resultat av användningen av dessa gifter.

Utskottet

Utskottet får först erinra om att riksdagen senare i år kommer att behandla en proposition rörande samhällets alkoholpolitiska strävanden i vilken föreslås en väsentlig utbyggnad av upplysningsverksamheten i alkoholfrågan. Med hänsyn härtill och till den återhållsamhet i fråga om utgiftsökningar som i dagens läge är ofrånkomlig anser sig utskottet inte kunna tillstyrka någon höjning av förevarande anslag. Utskottet avstyrker därför motionerna 1972: 343 och 1972: 683, sistnämnda motion såvitt nu är i fråga. Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1972: 343 och 1972: 683, sistnämnda motion såvitt nu är i fråga, till *Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 1 511 000 kr.

10. **Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt B 55, s. 112—114) föreslagit riksdagen att till Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m. för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 2 742 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1972: 342 av herr Wiklund i Stockholm m. fl. (fp, c och m) vari hemställts att riksdagen till Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m. för budgetåret 1972/73 anvisar 400 000 kr. utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit under detta anslag,

dels motionen 1972: 683 av herr Westberg i Ljusdal m. fl. (fp) i vad avser hemställan att riksdagen beslutar att höja det nu utgående bidraget till Nykterhetsorganisationer m. m. med 588 000 kr. till sammanlagt 3 330 000 kr.

Skolöverstyrelsen har för nästa budgetår föreslagit en anslagshöjning med 598 000 kr. men detta förslag har inte tillstyrkts i propositionen. Kungl. Maj:ts förslag innebär oförändrad medelsanvisning.

Utskottet

Med hänsyn till den väsentliga utbyggnad av upplysningsverksamheten i alkoholfrågan, varom förslag framlagts i en särskild proposition, och till den återhållsamhet med utgiftsökningar som i dagens läge är nödvändig anser sig utskottet inte kunna tillstyrka någon höjning av detta anslag. Utskottet tillstyrker alltså Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker motionerna 1972: 342 och 1972: 683, sistnämnda motion såvitt nu är i fråga. Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1972: 342 och 1972: 683, sistnämnda motion såvitt nu är i fråga, till *Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 2 742 000 kr.

11. **Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet.** Kungl. Maj:t har (punkt B 56, s. 114—116) föreslagit riksdagen att till Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet för budgetåret 1972/73 anvisa ett anslag av 4 000 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1972: 235 av herr Källstad m. fl. (fp) vari hemställts att riksdagen beslutar höja anslaget Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet till 4,4 milj. kr.,

dels motionen 1972: 1039 av herr Burenstam Linder m. fl. (m) vari hemställts att riksdagen till Föreningen Blinda barns utveckling anvisar ett anslag om 15 000 kr. ur Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet och att riksdagen beslutar att till Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet för budgetåret 1972/73 anvisa ett anslag av 4 015 000 kr.,

dels motionen 1972: 1046 av herr Hagnell (s) vari hemställts att riksdagen beslutar om en överföring av 1 milj. kr. från det föreslagna anslaget för kommunal vuxenutbildning till »Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet», som då skulle upptagas till 5 milj. kr. samt att riksdagen hos Kungl. Maj:t framhåller angelägenheten av att den kommunala vuxenutbildningen i ökad utsträckning göres tillgänglig för handikappade,

dels motionen 1972: 1073 av herr Sundman (c) vari hemställts att riksdagen till Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet för budgetåret 1972/73 anvisar ett anslag av 4 200 000 kr.

Skolöverstyrelsen har föreslagit en höjning av anslaget med 1 890 500 kr. Kungl. Maj:ts förslag innebär formellt en höjning med 405 000 kr. men i realiteten, med hänsyn till vissa förutsatta omföringar mellan detta och andra anslag, en ökning av medelstilldelningen till de handikappades kulturella verksamhet med 420 000 kr.

Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen, bilaga 10, under punkten G 5 (s. 438) föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna för nästa budgetår beräkna ett förslagsanslag av 165 000 000 kr. Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen 1972: 26 föreslagit riksdagen att för nämnda ändamål anvisa 165 000 000 kr.

I motionen 1972: 235 framhålles att den allmänna regeln att vuxenutbildningen har svårast att nå dem som bäst behöver den gör sig allra mest gällande i fråga om handikappade för vilka över huvud taget möjligheterna till kulturell integrering är starkt begränsade. Motionärerna pekar på olika svårigheter som möter de handikappade och framhåller den stora betydelsen av anslaget Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet. Motionärernas förslag innebär en anslagshöjning i förhållande till innevarande budgetår med 805 000 kr., varav 300 000 kr. avses för De blindas förenings biblioteksverksamhet, 100 000 kr. till tolkar för döva och tolkutbildning och återstoden till övriga ändamål.

Föreningen Blinda barns utveckling som bildades 1969 och vars verksamhet bekostas av privata medel syftar till att ge synskadade ungdomar över tolv års ålder en meningsfull fritid. I motionen 1972: 1039 hänvisas som stöd för förslaget om statsbidrag till föreningen till den framgång denna haft i sitt arbete och till de planer man har på en utvidgning av verksamheten och till att önskad ekonomisk stabilitet inte kan uppnås enbart genom bidrag från enskilda och organisationer.

Liksom i motionen 1972: 235 påpekas i motionen 1972: 1046 att vuxenutbildningen haft svårast att nå de handikappade. Särskilda åt-

gärder har vidtagits för att få med även handikappade i vuxenutbildningen och vissa studieförbund och allt fler folkhögskolor har i detta avseende gjort insatser av starkt växande betydelse, medan den kommunala vuxenutbildningen hittills inte i tillräcklig grad kunnat beakta de särskilda behoven för handikappade av olika slag.

Den höjning av anslaget med 200 000 kr. utöver Kungl. Maj:ts förslag som föreslås i motionen 1972: 1073 motiveras med behovet av en ytterligare förstärkning av resurserna för de blindas biblioteksverksamhet.

På anmodan av kulturutskottet har utbildningsutskottet avgivit yttrande över motionen 1972: 1046. Utbildningsutskottet har framhållit att motionären föreslagit en reducering av medelsanvisningen under ett förslagsvis beräknat anslag. Med hänsyn till anslagets karaktär och då motionären inte angivit hur besparingen under anslaget skall uppnås avstyrker utbildningsutskottet motionen i denna del. Vad beträffar motionen i övrigt har utbildningsutskottet förklarat sig dela motionärens uppfattning att det är angeläget att de handikappade i ökad utsträckning ges möjlighet att delta i den kommunala vuxenutbildningen.

Utskottet

På förslag av kulturutskottet i betänkandet 1971: 2 höjdes detta anslag av förra årets riksdag med 300 000 kr. utöver Kungl. Maj:ts då föreliggande förslag. Vad som nu föreslås i statsverkspropositionen innebär en ytterligare höjning av anslaget med 405 000 kr. Den höjning därutöver med 1 milj. kr. som föreslagits i motionen 1972: 1046 förutsätter en överföring av detta belopp från förslagsanslaget Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna. Utskottet konstaterar att en dylik överföring av medel från ett förslagsanslag leder till en besparing under detta anslag endast om beslutet om överföring kombineras med en föreskrift om erforderlig begränsning av utgifterna under förslagsanslaget. I brist på underlag i detta hänseende och även med hänsyn till vikten av integration i olika hänseenden mellan handikappade och icke-handikappade avstyrker utskottet motionen 1972: 1046 i denna del.

Yrkandet i motionen 1972: 1039 gäller anvisande under förevarande anslag av 15 000 kr. som bidrag till Föreningen Blinda barns utveckling. Utskottet finner goda skäl tala för att föreningen tillerkännes detta belopp och tillstyrker alltså yrkandet därom.

Vad gäller motionerna 1972: 235 och 1972: 1073 yrkas i dem båda anslagshöjningar för att De blindas förenings biblioteksverksamhet skall kunna bli bättre tillgodosedd. I den förstnämnda yrkas därjämte en ökning av medelsanvisningen till tolkar för döva och tolkutbildning. Utskottet har förståelse för motionärernas önskemål men kan inte mot

bakgrund av den höjning av anslaget som vidtogs förra året och den som nu föreslås i propositionen finna det riktigt att i rådande budgetläge föreslå en ytterligare höjning. Utskottet avstyrker därför nu ifrågavarande motionsyrkanden.

Utskottet har inte något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av medel till de ändamål som anges under förevarande punkt i propositionen. Med hänsyn härtill och till vad utskottet föreslagit om anslag till Föreningen Blinda barns utveckling bör anslaget för nästa budgetår höjas med sammanlagt 420 000 kr. till 4 015 000 kr.

I motionen 1972: 235 och 1972: 1046 betonas vikten av att man inom den kommunala vuxenutbildningen tar hänsyn till och försöker undanröja de hinder för deltagande i densamma som kan föreligga för handikappade av olika slag. Utskottet ansluter sig till och vill gärna understryka denna synpunkt men anser det inte erforderligt att riksdagen i enlighet med yrkandet i sistnämnda motion gör något särskilt uttalande till Kungl. Maj:t i frågan.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen med bifall till motionen 1972: 1039, såvitt nu är i fråga, beslutar att ur anslaget Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet skall utgå ett bidrag av 15 000 kr. till Föreningen Blinda barns utveckling,
2. att riksdagen avslår motionen 1972: 1046 i vad avser överförande från anslaget Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna till anslaget Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet av ett belopp av 1 000 000 kr. avsett att bereda ökade möjligheter för de handikappade att delta i den kommunala vuxenutbildningen,
3. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1972: 1039 i vad avser medelsanvisningen ävensom med avslag å motionerna 1972: 235, 1972: 1073 och 1972: 1046, sistnämnda motion såvitt nu är i fråga, till *Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet* för budgetåret 1972/73 anvisar ett anslag av 4 015 000 kr.,
4. att riksdagen avslår motionen 1972: 1046 i vad avser ett uttalande angående den kommunala vuxenutbildningen.

Stockholm den 23 mars 1972

På kulturutskottets vägnar

LENNART MATTSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c), Larsson i Vänersborg (s), Källstad (fp), dock endast vid punkterna 5—11, fru Sundström (s), herr Nilsson i Agnäs (m), fru Berglund

(s), dock endast vid punkterna 1—3, herrar Sundman (c), dock endast vid punkterna 4—11, Zachrisson (s), Leander (s), Eriksson i Ulfsbyn (c), dock endast vid punkterna 9—11, Green (s), fru Mogård (m), fru Ryding (vpk), fröken Eliasson (c), dock endast vid punkterna 1—8, herrar Enlund (fp), Olsson i Kil (fp), dock endast vid punkterna 1—4, Andersson i Örtråsk (s), Norrby i Gunnarskog (c), dock endast vid punkterna 1—3, och fru Johansson (s), dock endast vid punkterna 4—11.

Reservationer

A. vid *punkten 2* (Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet)

1. av herr Mattson i Lane-Herrestad (c), fröken Eliasson (c), herrar Enlund (fp), Olsson i Kil (fp) och Norrby i Gunnarskog (c) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 8 som börjar med »Vad angår» och slutar med »oförändrad medelsanvisning» bort ha följande lydelse:

»Vad angår anslagets storlek vill utskottet än en gång erinra om att skolöverstyrelsen redan i sin anslagsframställning förra hösten gjorde den bedömningen att antalet sammankomster kunde väntas bli så stort att det motiverade en anslagshöjning med 1,5 milj. kr. En höjning av denna storlek har även föreslagits i motionen 1972: 340. Enligt de upplysningar från skolöverstyrelsen som utskottet nu inhämtat förcligger grundade skäl att befara att anslagets storlek under innevarande budgetår kommer att medföra att vissa organisationer kommer att få ett betydligt lägre belopp än tio kr. per sammankomst. Mot den bakgrunden och med tanke på att bidraget avsetts vara ett aktivitetsstöd framstår det som angeläget att reservationsanslaget för kommande budgetår inte bibehålles oförändrat. Erfarenheterna hittills motiverar i stället en inte obetydlig anslagshöjning. Med hänsyn till det ekonomiska läget och den av utskottet begärda översynen av bidragssystemet i dess helhet med sikte på en sådan justering att överensstämmelse uppnås mellan målsättningen och det praktiska utfallet har utskottet nu ansett sig böra stanna vid att föreslå en medelsanvisning av 19 milj. kr.»

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1972: 340, såvitt nu är i fråga, till *Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 19 000 000 kr.»

2. av fru Ryding (vpk) som — vid bifall till utskottsmajoritetens hemställan under 2 — anser att till det stycke i utskottets yttrande som på s. 8 börjar med »Utskottet vill» och på s. 9 slutar med »som föreligger» bort fogas en avslutande mening av följande lydelse: »Ut-

skottet vill tillägga att norm för justeringarna bör vara att rättvisa skall uppnås mellan idrottsorganisationer och övriga.»

B. vid *punkten 4* (Statens ungdomsråd)

1. av herr Nilsson i Agnäs (m) och fru Mogård (m) som anser att *dels* den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar med »I likhet» och slutar med »900 000 kr.» bort ha följande lydelse:

»Utskottet delar den uppfattning som kommit till uttryck i motionen 1972: 488 att statens ungdomsråd är en onödig instans. Rådets uppgifter som kontakt- och samordningsorgan kan med fördel överlåtas på existerande demokratiskt valda samarbetsorgan medan dess övriga, mer myndighetsbetonade uppgifter bör handhas av departementet och skolöverstyrelsen. Rådets verksamhet bör därför upphöra från och med årsskiftet 1972—1973. Uppkommande kostnader för verksamheten under avvecklingsperioden bör kunna bestridas av reserverade anslagsmedel och någon medelsanvisning erfordras därför inte för nästa budgetår.»

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

»1. att riksdagen med bifall till motionen 1972: 488 avslår Kungl. Maj:ts förslag om anvisande för budgetåret 1972/73 av ett reservationsanslag av 900 000 kr. till statens ungdomsråd,»

2. av herr Nilsson i Agnäs (m) och fru Mogård (m) som — vid bifall till reservationen B: 1 — anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar med »Vad angår» och slutar med »denna fråga» bort ha följande lydelse:

»Av den ståndpunkt utskottet nu intagit följer att utskottet avstyrker såväl motionen 1972: 1045 som motionen 1972: 1041 i vad den avser utredning med sikte på överförande av vissa uppgifter från skolöverstyrelsen till statens ungdomsråd.»

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen avslår motionerna 1972: 1041 och 1972: 1045, förstnämnda motion i vad avser överförande av vissa uppgifter från skolöverstyrelsen till statens ungdomsråd,»

C. vid *punkten 6* (Bidrag till folkbibliotek) av herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c), Källstad (fp), Sundman (c), fröken Eliasson (c) och herr Enlund (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande som på s. 15 börjar med »Utskottet anser» och på s. 16 slutar med »Kungl. Maj:ts förslag» bort ha följande lydelse:

»Utskottet anser sig främst av ekonomiska skäl böra biträda den ståndpunkt departementschefen intagit i fråga om bidragen till folkbibliotekens utvecklingsverksamhet, nämligen att några nya dylika inte skall börja utgå under nästa budgetår. Om riksdagen beslutar i enlighet

härmed kommer vissa medel att frigöras för punktinsatser. Utskottet är emellertid inte berett tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag som innebär en nedskärning av medelsanvisningen till utvecklingsverksamhet m. m. med 250 000 kr. Den knappa medelstilldelningen i fråga om utvecklingsbidragen under de två senaste budgetåren har medfört svårigheter för de berörda kommunerna och den nu föreslagna reduceringen skulle ytterligare öka dessa.

Behovet av att glesbygdsområdena betjänas biblioteksmässigt, värdet av bibliotekens sociala och uppsökande verksamhet i olika former, de ökade krav på folkbiblioteken som bl. a. vuxenundervisningen och invandrargrupperna ger upphov till anförs i motionen 1971: 1075 som skäl för ett ökat statligt stöd. Utskottet som delar motionärernas uppfattning om angelägenheten av att folkbibliotekens verksamhet utvecklas tillstyrker en ökning av anslaget med ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 500 000 kr. förhöjt belopp, som bör kunna utnyttjas dels för att förstärka de utvecklingsbidrag som fortfarande utgår, dels för punktinsatser.»

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1972: 1075 till *Bidrag till folkbibliotek* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 6 824 000 kr.»

D. vid *punkten 9* (Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning) av herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c), Källstad (fp), Nilsson i Agnäs (m), Sundman (c), Eriksson i Ulfsbyn (c), fru Mogård (m) och herr Enlund (fp) som anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Med hänsyn till de omfattande och allvarliga skadeverkningar som bruket av alkohol och narkotika medför anser utskottet att Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning bör erhålla bättre ekonomiska villkor för att bedriva sin verksamhet än som förutsatts i propositionen. Den oroväckande utvecklingen av den svenska alkoholkonsumtionen och den tilltagande utbredningen av narkotikabruket måste på olika sätt stävjas. Utskottet anser den i motionen 1972: 343 föreslagna anslagshöjningen om 100 000 kr. till CAN — vårt viktigaste informationsinstrument då det gäller upplysning om skadeverkningarna av bruket av alkohol och narkotika — vara synnerligen angelägen. Utskottet tillstyrker en anslagshöjning med detta belopp. Vid riksdagens bifall härtill blir även det nu föreliggande yrkandet i motionen 1972: 683 till en del tillgodosett. Utskottet hemställer

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1972: 683, såvitt nu är i fråga, samt med bifall till motionen 1972: 343 till *Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 1 611 000 kr.»

E. vid *punkten 10* (Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.) av herrar Källstad (fp), Nilsson i Agnäs (m), Eriksson i Ulfsbyn (c) och Enlund (fp) som anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Alkohol- och narkotikaproblemen i vårt land är utomordentligt allvarliga. Utskottet finner det nödvändigt att riksdagen genom en höjning motverkar den urholkning av förevarande anslag som föranletts av kostnadsstegringar. Utskottet föreslår att anslaget enligt yrkandet i motionen 1972: 342 höjs med 400 000 kr. Vid riksdagens bifall härtill blir även yrkandet i motionen 1972: 683 i viss mån tillgodosett.

Utskottet hemställer

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1972: 683, såvitt nu är i fråga, ävensom med bifall till motionen 1972: 342 till *Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 3 142 000 kr.»

F. vid *punkten 11* (Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet)

1. av herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c), Källstad (fp), Sundman (c) och Enlund (fp) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med »Vad gäller» och på s. 22 slutar med »4 015 000 kr.» bort ha följande lydelse:

»Vad gäller motionerna 1972: 235 och 1972: 1073 yrkas i dem båda anslagshöjningar för att De blindas förenings biblioteksverksamhet skall kunna bli bättre tillgodosedd. I den förstnämnda yrkas därjämte en ökning av medelsanvisningen till tolkar för döva och tolkutbildning. Utskottet finner det angeläget med en förstärkning av resurserna för nämnda båda ändamål och föreslår därför en ytterligare höjning av anslaget med 300 000 kr.

Utskottet har inte något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag i övrigt om anvisande av medel till de ändamål som anges under förevarande punkt i propositionen. Med hänsyn härtill och till de anslagshöjningar utskottet ovan föreslagit bör anslaget för nästa budgetår höjas med sammanlagt 720 000 kr. till 4 315 000 kr.»

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

»3. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1972: 235 och 1972: 1073, med bifall till motionen 1972: 1039 i vad avser medelsanvisningen samt med avslag å motionen 1972: 1046, såvitt nu är i fråga, till *Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet* för budgetåret 1972/73 anvisar ett anslag av 4 315 000 kr.,»

2. av fru Ryding (vpk) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med »Vad gäller» och på s. 22 slutar med »4 015 000 kr.» bort ha följande lydelse:

»Vad gäller motionerna 1972: 235 och 1972: 1073 yrkas i dessa anslagshöjningar för att förstärka resurserna för de blindas biblioteksverksamhet. I den förstnämnda yrkas därjämte en ökning av medelsanvisningen till tolkar för döva och tolkutbildning.

Utskottet anser att behovet av talböcker och tidningar är mycket stort och att utvecklingen visar en närmast generande eftersläpning i jämförelse med biblioteksverksamheten i övrigt. De blindas biblioteksverksamhet har hittills i hög grad byggts upp och underhållits med hjälp av insamlade medel. En någorlunda god tillgång till litteratur skall dock inte för någon grupp i samhället behöva finansieras genom insamlingsaktioner. Det i statsverkspropositionen föreslagna bidraget till de handikappades kulturella verksamhet bör ytterligare förstärkas med 200 000 kr. att tillföras De blindas förenings biblioteksverksamhet.

Utskottet har inte något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag i övrigt om anvisande av medel till de ändamål som anges under förevarande punkt i propositionen. Med hänsyn härtill och till vad utskottet föreslagit om anslag till Föreningen Blinda barns utveckling och till De blindas förenings biblioteksverksamhet bör anslaget för nästa budgetår höjas med sammanlagt 620 000 kr. till 4 215 000 kr.»

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

»3. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1972: 235, med bifall till motionerna 1972: 1073 och 1972: 1039, sistnämnda motion i vad avser medelsanvisningen samt med avslag å motionen 1972: 1046, såvitt nu är i fråga, till *Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet* för budgetåret 1972/73 anvisar ett anslag av 4 215 000 kr.»

TRYCKERIETOLAGET IVAR HÆGGSTRÖM AB. STOCKHOLM 1972